

in het verleden meermalen mosselbroed geïmporteerd. Vanwege de geringe dispersiecapaciteit is er tot op heden geen reden de Amerikaanse oesterboorder als schadelijke 'pest'-soort te zien. Volwassen slakken leggen slechts geringe afstanden af en verplaatsing over zachte bodems is voor deze soort vrij problematisch. Er is geen verspreiding via larven in het plankton.

NB:

Behalve Amerikaanse oesterboorder is in de Nederlandse literatuur ook wel de naam 'Amerikaanse stekelhoren' gebruikt.

Exotische kreeften in onze wateren

Bram Koese, EIS-Nederland

Waren rivierkreeften tien jaar geleden nog een bezienswaardigheid, tegwoordig zijn velen ze liever kwijt dan rijk. Het afgelopen decennium is het aantal in Nederland waargenomen rivierkreeftsoorten verdubbeld van vijf naar tien. Zeven hiervan worden als gevestigd beschouwd, en hieronder bevindt zich slechts één inheemse soort. Twee exotische soorten worden hier gepresenteerd, gevolgd door een derde soort die staat te trappelen om Nederland te veroveren.

De geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft

De geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (*Orconectes virilis*) is een grote bruine kreeft van maximaal 13 cm. Karakteristiek zijn de forse, lichte knobbels op de scharen. Wangstekels ontbreken en de schaarpunten zijn soms oranje, maar worden nooit gemarkeerd door een zwarte band. De geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft wordt soms verwisseld met grote exemplaren van de gevlekte Amerikaanse rivierkreeft (*Orconectes limosus* - die ook relatief sterk geknobbelde scharen kunnen hebben), maar verschilt hiervan door de ontbrekende wangstekels en de oranje schaarpunten die wel gemarkeerd worden door een zwarte band. Herkenning kan soms lastig zijn, en dat bleek ook maar eens uit een recente moleculaire studie van exemplaren uit Nederland en Engeland. Hieruit is naar voren gekomen dat '*Orconectes virilis*' een soortencomplex is en dat de geïntroduceerde populaties in Europa niet zouden behoren tot *O. virilis* sensu stricto, zoals die in Noord-Amerika voorkomt.

Het oorspronkelijk verspreidingsgebied in Noord-Amerika reikt van de Canadese provincies Alberta en Québec in het noorden tot in de Amerikaanse staten Utah en Arkansas in het zuiden. De geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft is succesvol uitgezet in een groot aantal staten in Noord-

De geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft (Foto: Bram Koese)

Amerika, vermoedelijk gerelateerd aan het gebruik van de soort als aas voor de hengelsport. Ook in Europa is meerdere malen opzettelijk geprobeerd de geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft uit te zetten, waarbij de uitzettingen in Frankrijk en Zweden zijn mislukt. In 2004 is een populatie van deze soort aangetroffen in het stroomgebied van de River Lee, Groot-Brittannië. De dieren zouden afstammen van uitgezette aquariumdieren. De dichtheden zijn nog vrij laag, maar ze verspreidt zich snel met een snelheid van

De gestreepte Amerikaanse rivierkreeft (Foto: Bram Koese)

circa twee km per jaar. In Nederland is de geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft een gevestigde exoot die voor het eerst werd herkend in 2004. Op deze locatie in Vinkeveen was de soort op dat moment al in grote aantallen aanwezig. Bij een uitgebreider onderzoek in 2006 bleek het verspreidingsgebied aanzienlijk uitgebreider, waarmee aannemelijk is dat de soort ruim voor 2004 in Nederland is geïntroduceerd. Inmiddels is de soort ook bekend uit Dronten, Boven-Hardinxveld en Weesp en is er sprake van een grote populatie in het Kromme Rijngebied tussen Houten en Wijk bij Duurstede. Waarschijnlijk is er sprake geweest van minimaal drie introducties. De herkomst van al deze dieren is onzeker, maar het ligt voor de hand dat deze is geassocieerd met de handel ten behoeve van tuinvijvers of aquaria. Tenminste in 2003 werden geknobbelde Amerikaanse rivierkreeften verhandeld in een tuincentrum in Leeuwarden, waar de soort voor overlast zorgde wegens voortdurende ontsnappingen.

De geknobbelde Amerikaanse rivierkreeft bereikt hoge dichtheden en kan daardoor een grote invloed op zijn omgeving hebben. Uit Noord-Amerika wordt gemeld dat ze schade aan oevers veroorzaakt, dichtheden van andere waterbeestjes flink kan verlagen en de onderwatervegetatie significant kan reduceren of zelfs kan doen verdwijnen.

De gestreepte Amerikaanse rivierkreeft

De gestreepte Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus acutus*) wordt maximaal 12 cm groot. De donkere, door lichte zijstrepen geflankeerde baan over het midden van de staart, is een uniek determinatiekenmerk dat bruikbaar is in Nederland.

De gestreepte Amerikaanse rivierkreeft komt oorspronkelijk uit het westen van Noord-Amerika. De exacte begrenzing van het oorspronkelijke areaal is onduidelijk doordat, zowel in Nederland als in Noord-Amerika, onduidelijkheid bestaat over identiteit van de diverse populaties van de *P. acutus*-groep. In Nederland is de gestreepte Amerikaanse rivierkreeft inmiddels een gevestigde exoot, bekend uit het zuidelijk deel van de Alblasserwaard, waar de soort met name tussen Hardinxveld en Gorinchem in hoge dichtheden wordt gevonden. De soort werd hier voor het eerst herkend in 2005, maar bleek al in 2002 abusievelijk als Turkse rivierkreeft (*Astacus leptodactylus*) gemeld te zijn. Incidentele vangsten uit Hoek van Holland (tuinvijver), Den Helder (op straat) en De Meern (achtertuin) lijken niet afkomstig van plaatselijke populaties.

Van de gestreepte Amerikaanse rivierkreeft is niets bekend over de impact, mogelijk is die vergelijkbaar met

De calicotrivierkreeft (Foto: Bram Koese)

de rode Amerikaanse rivierkreeft (*Procambarus clarkii*). Niet alleen effecten op vegetatie en waterbeestjes zijn te verwachten, maar bij hoge dichtheden zouden ook oevers beschadigd kunnen worden.

Nog een nieuwe soort?

De calicotrivierkreeft (*Orconectes immunis*) is een onmiskenbare, slanke soort, die tot 9 cm wordt. De toefjes haar op de scharen van de eerste twee pootparen en de in vier rijen gerangschikte achterlijfsvlekken zijn unieke kenmerken. De kleur van het dier is geen goed herkenningspunt, want die is zeer variabel, vooral van de scharen die zowel bruin, blauw, groen als paars getint kunnen zijn.

Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de calicotrivierkreeft ligt in Noord-Amerika en strekt

zich uit van Maine en Connecticut in het oosten tot in Colorado en Wyoming in het westen, en van Alabama in het zuiden tot in Manitoba en Québec (Canada) in het noorden. In 1997 is calicotrivierkreeft voor het eerst in Europa aangetroffen in een klein Duits kanaal ten westen van Baden-Baden. Aan de hand van een oudere foto kon daarna aangetoond worden dat de kreeft ook in 1993 al in het gebied voorkwam. Vervolgens bleek dat ze zich al in een groot gebied, dat circa 20 km van het Rijndal besloeg, gevestigd had. Na uitgebreide inventarisaties werd duidelijk dat het verspreidingsgebied zich globaal uitstrekte tussen Straatsburg en Ludwigshafen en ook in het Franse deel van het Rijndal kon de calicotrivierkreeft inmiddels worden gevonden.

Recentelijk is een uitbreiding richting het Zwarte Woud waargenomen. Mogelijk is de soort al verder noordelijk aanwezig, maar de nodige inventarisaties zijn nog niet uitgevoerd. De herkomst van de calicotrivierkreeft in Duitsland is niet zeker. Misschien dat de voormalige Canadese militaire basis Baden-Soellingen, die midden in het huidige Duitse verspreidingsgebied lag, hier iets mee van doen heeft. In Canada is deze soort namelijk algemeen en een veel gebruikte aassoort in de sportvisserij. De calicotrivierkreeft is nog niet in Nederland aangetroffen. Door de aanwezigheid van de soort in het stroomgebied van de Rijn ligt het voor de hand dat de soort hier vroeg of laat zal opdruken.

Mijnvismaat verbeteringen

Mijn VISmaat

Mijnvismaat heeft inmiddels 26.000 gebruikers. Wat betreft exoten worden er vooral veel exotische grondels gemeld. De apps voor Android en iPhone zijn sterk verbeterd en via de website kan men nu ook de statistiekenpagina gebruiken. Iedere maand komt de leukste foto van www.mijnvismaat.nl in Hét VISblad! In de winter wordt er wat minder gevestigd, maar in het voorjaar wordt het weer lekker druk aan de waterkant en verwachten we veel vangsten op www.mijnvismaat.nl.

Pieter Beelen, Sportvisserij Nederland

